

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

IV. Iac. Sadol. Card. Georgio Dvci Saxoniae, S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

flecterent se, atque adducerentur? Quod si essem adeptus, spe
 ui maiora me multò & commodiora ad spem concordie & con-
 nem publicæ utilitatis esse facturum. Quæ voluntas mea
 reprehendenda non est. Nam de iudicio, & verum id sperare
 me factum fuerit, an fecus, tuum præcipuum iudicium Dux
 stantissime requiro: quod apud me maximum semper & gra-
 tum futurum est. Tu enim mihi propositus es, qui & nostrorum
 filiorum meorum, & actionum omnium regula, quæ ad istius-
 di res & negotia pertinebunt, futurus sis. Facit etiam amor
 meus, & fides in futurum iam inter nos amicitia: ut meas ab om-
 nissimum actiones aut probari velim, aut corrigi: eum apper-
 tio summam mihi animi voluptatem, correctio autem maxime
 utilitatem sit allatura. Siquidem tuis castigationibus & cor-
 fiam melior. Summopere igitur te rogo, ut de hac rescribas
 mihi sententiam tuam. Nam si susceptum mihi hoc negotium
 bendi ad Lutheranos, & cum eis humaniter agendi, ad qua-
 go accedere cepti studio concordie & Christiana concordia
 adductus, tu non improbaeris: pergam ut institui, & pios
 genere officii comprehendere, ac mollire contendam. Sin-
 tem hæc tibi tota inanis actio & minus honesta esse visa
 tuum ego consilium potissimum sequar: nec vquam tam
 vlla in opinione ero, (de his loquor opinionibus, quæ ad
 dianas rerum gerendarum deliberationes pertinent) quæ
 iudicium anteponom meo. Verum de his satis. Ego in amicitia
 hac nostra, cum & officiosi animi tui, & optime erga me volun-
 tatis, ea iudicia habeam, quæ habere semper concupis-
 profecto operam, idque meo incredibili erga te amore per-
 tuaque & singulari observantia consequar, ut me tibi in amicitia
 micitia esse nunquam te poeniteat. Vale Dux præstantissimè.
 mæ XVII. Cal. Februarii, M. D. XXXVIII.

IV.

IAC. SADOL. CARD. GEORGIO DVCI
 Saxonie, S.P.D.

NO n possum sine aliquo dolore animi scribere ad te, sed
 humanissimis ac prudentissimis literis respondere. Quæ
 reddite mihi essent illo ipso tempore, quo mihi proficere
 be necesse erat, & summum Pontificem qui antecesserat sequi
 habui tum spatium quicquam rescribendi. Nec verò ritine
 vsq; ad Nicæam, vbi principum congressus cum summo Pres-
 ce erat futurus, flata est mihi facultas, non modo mandata
 ris cogitationes meas, sed ne cogitandi quidem quippiam
 & itineris molestia & difficultas, mihi ex superiore morbo

am penitus recreato, & renouatus deinde Placentiæ morbus,
 qui me ad interitum penè perduxit, impedimento fuit, quò mi-
 nus ad te, ad què maximè cupiebam, & quem mihi assidue ante
 oculos propositum habebam, literas darè. Cùm interim meus in-
 te amor perpetuus atq; constans animū meum requiescere non
 sinerentis: eo mihi videret peccare, in quo non peccabam. Ira n-
 cogitabam tacitus, atque hæc menti meę subiiciebam: quid ille
 nunc talis vir, & Princeps, cuius tu amicitiam præstantissimis il-
 lius vitantibus permotus tam cupidè appetiisti: si literas flagitat
 tuas, per te què potissimum de rebus quę aguntur cupit fieri cer-
 tior, tum què repentinum admiratur silentium literarum: quan-
 tu eius suspicionem de tua negligentia & tarditate excitabis? cre-
 de mihi Georgi clarissime atque optime, hæc animi mei sollicitu-
 do ad morbum adinecta, ipso mihi morbo aliquantum erat gra-
 uior. Etenim si quisquam est qui officium colat diligenter, & in-
 dolget amori, ubi cum semel erga quemquam susceperit: ego me
 illum esse existimo: erga omnes quidem, in quibus aliqua insunt
 causę cur debeant amari: (nihil enim est mea natura ad aman-
 dum, & ad fauendum bonis propensius) in te ipsum verò hoc acri-
 us ac vehementius, quòd nec dignior quisquam ab illo vnquam
 hominū qui amerit delectus est: nec eis virtutib. ornator, quæ
 non solum officia benevolentię requirunt, sed obseruantię etiã
 summiq; reuerentis. Quæ cùm ita sint, cumq; ego tibi iamdu-
 dum meū omnem amorem, studiū, honorem, obseruantiamque
 deuotissime rogo atque oro, vt hæc meam prætermissionem of-
 ficii in eam partem accipias, quasi hæc culpa non mea sit, vt certè
 non est, sed fortunæ: quæ fecit, vt nec ego meę cupiditati ad te
 scribendi obsequi possem, & tu diutius, quam par erat, literis me-
 is careres. Habes causam meæ taciturnitatis, quam tibi pro tua
 singulari bonitate & sapientia planè probatam iri confido. Nunc
 autē reliqua. Nicæam veni quomodo quidem potui, delatus le-
 gitima, omni ratione admittens, vt interessem consiliis, in quibus de
 summa Republica agebatur: cùm tamen quotidie aliquot horas
 leui fœdiculari laborarem, essetq; inualidus: qua inualitudine
 adductus non sum vt desisterem à muneribus publicis. Non e-
 nim mihi corpus esse magnificandū dixi, dum aliquam operã
 nauarum cum ipsi immortalis & omnipotentis Deo, tum pura illi
 sanctiq; Christianæ fidei, quam nos erga eundè Deum cõstanter
 retinemus. Cuius tu quidem fidei Georgi hoc tẽpore præcipuus
 es, & propugnator, & signifer. Itaque in senatu, cùm his haberetur
 semper interfui: dixiq; de pace, de cõcordia, de statu Christiane
 Reip. sententias. Collaudaui summum Pontificem, bene insti-
 tutam ab eo, susceptamq; pacificandę prouinciam vehementer
 comprobauit: precatu sum vt pergeret, instaret, rē vrgeret. No-

R 2   si iam

sti iam cetera, quæ in hanc rationem dici possunt. Id quoque
 priuato officio, vt cum vtroq; principum colloqueret, de
 dem rebus cum illis agerem suaderemq; vt ciuilibus extingui
 cordis, Christiano nomini ob eorū dissensionem præcipue
 ranti, & ab hostib. Turcis in extremū penè iam discrimen
 cto, coniunctis animis ferrent opè, hostesq; compimerent.
 linquerent hanc tanti nominis tanteq; gloriæ hereditatē
 suis. Quæ quidē hereditas neq; iis qui illam reliquissent, nec
 qui accepissent, vnquam esset interitura. Nam cetera que
 fortuna, opes, diuitias, honores, imperia, omnia fluxa & casu
 existere: neq; quenquam ea scire quandiu sibi aut suis man
 sint. Hoc pietatis erga Deū specimen, hoc officii verè Chri
 norū Principū, sine vlla controuersia fore sempiternū. In his
 monib. cum verè que Princeps aptè admodum mihi, atq; bene
 responderet, perpexi optimū animum Christianissimi Regis
 faris autem virtutē & animi magnitudinem vehementer posui.
 Post consecuta ea sunt, quæ tibi nota esse certō scio. Primi
 ad inducias decem annorum attinet. Deinde quod ad collo
 ipsorum Principum, eorumq; inter se complexus, congrati
 tiones, lacrymas: vt omnia optata a nobis & desiderata: pax
 non solum signa atque indicia, sed certissima etiam pignora
 beamus. Quæ mihi cum sua sponte iucundissima sunt, nihil
 nim vidi in vita quod lætius mihi, aut optatius acciderit. rem
 rd cumularat gaudiū meum cogitatione illa, qua te quoque
 mo ob easdem res frui gaudio non dubito. Itaq; & sæpius red
 epistolam tuam hanc, qua postrema ad me missa est, in qua
 go vera optimi Principis expressa cernitur: & ea memoria
 tens, qua sæpius à me tibi significata sunt, & mente & volun
 te summi Pontificis à dissidijs aliena, de coniunctione euolu
 cum Cæsare, de rebus cæteris: valde sanè delector, & mentē
 dem apud te constitisse, & ea que optando in literis tuis sancti
 simè prudentissimeque designas, ex sententia tibi atque calen
 etiā mihi Dei immortalis incredibili beneficio feliciter eueni
 Sed de his satis: etenim vereor ne hæc ipsa epistola modū in
 ierit. Ego à Nicæa Carpentoractē ad meam ecclesiam disces
 locorum vicinitatem, & spem commodiorem ex morbo conu
 lescedi secutus. Vbi nunc sum, nec me hachyeme in Italiam re
 iturum arbitror, vt postea melius confirmatus ad vrbē proficere
 possim, atq; ibi Reip. atq; amicis operas meas impendere. Nam
 tibi mitto orationūculam quandam meam, quam ego Romæ
 feceram ante discessum, modò Carpentoracti relecta ea à me est
 & aliquot locis commutata. Ea continet sanè modestam immo
 videtur) & cuiuslibet rectè iudicanti probabilem sanctæ Romanæ
 Ecclesiæ & totius sacerdotij defensionem, aduersus probro

per quotidianas Lutheranorum vituperationes. De qua oratione aut continenda aut inuulganda tuū iudicium potissimum expecto, si eam vtilem, si profuturam existimas. Namque ego irritare neminem profusus volo, nec ferere contentiones: hortator enim sum pacis & autor: id scribere opto, quod nec Lutherani in quo omnino animo ferant, & Catholici accipiant acquisitum. Hoc tu Dux optime diligenter animaduertes, mihi que sensum animi tui significabis, & suadebis quid agendum sit. Te, & item Cochlaeum, & Iulium, tuos viros optimos, & optime de Christiana religione meritos, quos ego quoque valde diligo, rogatos volo, ut antequam ad me quid sentiat, rescripseris, ego que vobis responderim, in alienas manus orationem meam ne exire patiamini. Vale. Carpent. XI. Calendas Octobris, M. D. XXXVIII.

V.

IAC. SADOL. S. R. E. CARDINALIS
Iulio Peflugo decano Misnensi, S. P. D.

NO: mirari, si tuis sanè iucundis mihi & suauibus literis necis respondeo, quam æquum fuit. Cum enim in illo ipso nostro exiit Roma discessu, quo Niçeam omnes contendebamus, eas accepissem: neque tum spatium habui rescribendi, & toto illo timere incertis febribus doloribusque intestinorum grauissime vexatus, vix vitam potui retinere: quæ certè fuisset amissa, nisi Dei summi bonitas & clemètia opem mihi tulisset. Quamquam vtrum mihi magis expediat vtiliusque sit, viuere, an mori, ego nescio: neque horum alterutrum mea multum interest, idque ad Dei voluntatem totum reicio. Literis quidem tuis, ut primum commode licuit, respondere non prætermisi: quas mihi scito fuisse gratissimas. Nam & ingenij tui specimen mihi detulerunt, & iudicium erga me non mediocri amoris. Quorum alterum facit, te dignum omnium beneuolentia iudicem: alterum, ut ipse quoque te diligam. Quod quidem ita necesse est, si volo esse, quem tu tibi alias cognitum ita humanum & comem esse scribis. In quo profecto non aberrat à natura mea prædicationis tua: sum enim ad fauendum bonis mitissime propensus. Itaque quod meam in fidem & patrocinium contulisse te scribis, ego vero te tali charissime in ius & in amicitia fidem libenter recipio, vel tuæ virtutis, vel cognati tui hominis amplissimi collega mei causa, quem ego & viuum dilexi semper, & mortuum eadem beneuolentia profecto, nec vquam illius eximias virtutes officiaque erga me è memoria deponam. Est & illa causa, cur te debeam amplecti, quod videre mihi videat in literis tuis pietatem eam quam erga Christianam Remp. es affectus. Sic enim quæris, sic

R 3 Iuges